

воени беа и следните заклучоци: да се посвети поголемо внимание на издавањето архивски изворен материјал, интеркатедарската конференција да ги разгледа плановите и наставните програми заради усогласување, сојузот да посве-

ти поголемо внимание на научната критика, да се зголеми соработката со сродни институции, музеи, архиви и слично. Конгресот заклучи Деветтиот конгрес на историчарите на Југославија да се одржи во Приштина во 1987 година.

Наум ДИМОВСКИ

СОВЕТУВАЊЕ ЗА СПОМЕНИЧНАТА КУЛТУРА ОД НОВ И РЕВОЛУЦИЈАТА ВО КУМРОВЕЦ

По повод одбележувањето на јубилејната 40 годишнина од одржувањето на II-то заседание на АВНОЈ, од 25 до 27 јуни 1984 година, во родното место на Јосип Броз Тито, се одржа дводневно советување, во организација на Сојузната конференција на ССРНЈ.

На Советувањето зедоа учество претставниците на соодветните комисии или координациони одбори за негување на револуционерните традиции, на републичките и покраинските конференции на Социјалистичкиот Сојуз, потоа, на Сојузот на борците од НОВ како и на соодветните стручни служби на републичките и покраинските органи за култура, на заводите за заштита на спомениците на културата, на ЈНА, на Сојузот на Социјалистичката младина на Југославија и др.

Бројните реферати и соопштенија со разновидна тематика што беа поднесени на дводневното советување, осведочија дека изминатата временска дистанца од 40 години, овозможила да се согледаат не само резултатите, туку и бројните актуелни и акумули-

рани проблеми коишто се присутни во најновата југословенска споменична култура.

Така на пример, од констатациите дека одделни крупни историски настани од НОВ сè уште чекаат на свое достоинство одбележување (Сремскиот фронт) постојат и такви кои по своето значење не можат да се споредуваат со споменатиот, но за кои се најдени материјални средства. Беше обелоденето и прашањето за евиденцијата на спомениците, нивното одржување, кому и каде сè уште треба да се подигне споменик, а особено општествениот третман (статус) и одржувањето на околу 10.000 споменици, на повеќе од 90.000 спомен-обележја и на 60-те меморијални центри, колку што постојат во Југославија.

Одделните прилози ја поставија и дилемата: дали овој релативно богат меморијален фонд кај нас е граден без одредена и однапред изградена политика, за критериумите и средствата за нивното градење, особено и со одветен општествен стручен третман Во оваа смисла дурѝ се бе-

лежи дека при подигнувањето на спомениците на Револуцијата, постоела и одредена стихијаност. Ова дотолку што оние кои решавале градење или се јавувале како донатори, биле многубројни — и тоа од општествено — политичките фактори и организации, државни органи до групи граѓани дури и поединци. Исто така на советувањето не беше одминат и податокот што најголемиот нивни број беше подигнат по завршувањето на НОВ, на брзина, без да бидат обезбедени соодветни средства и стручњаци.

Токму тие споменици, покрај своите неестетски, и нефункционални карактеристики, се подложни и на пропаѓање, а некои се веќе и руинирани.

Затоа, еден од централните проблеми, кој што не мал број реферати и соопштенија го третираа, беше одржувањето на спомениците и нивната заштита од забот на времето. Макар што беа изнесувани позитивни примери од нивното одржување, посебно таму каде постоел патронат од работните организации, од организациите на сојузот на борците од НОБ, од школските колективи и други, беше истакнато дека и покрај таквиот евидентен ентузијазам и желбите, сепак, одржувањето се покажало неефикасно и нетрајно и непостојано, особено онаму каде недостасувале посебни финансиски средства издвоени за таа цел. Беше кажано дека не е мал бројот на спомениците кои се градени од нетраен материјал на лош и неиспитан терен, без проучување на микро-климата и др., така што тие од ден на ден

се повеќе пропаѓаат. Во врска со овој проблем, на Советувањето учесниците ја експонираа и потребата од класификацијата на спомениците, нивното рангирање, за оние што ќе го добијат сојузниот, републичкиот, општинскиот и друг ранг, за да бидат подложени на соодветен третман и статус околу нивната заштита, одржување и функција. Ова прашање се наметна и заради констатираната појава и на регионална затвореност, и покрај тоа што имаме и такви споменични подрачја кои имаат општојугословенско обележје (Неретва, Сутијеска, односно Тјентиште и други. Имено, јасно беше ставено до знаење дека е потребно да се знае кој споменик е од сојузно значење и кој треба да се грижи за неговото одржување.

Советувањето го постави и прашањето за функционалноста односно и за ползувањето на спомениците од Револуцијата, посебно нивното ползување во процесот на образованието и воспитувањето на младите југословенски генерации. На оваа тема беа поднесени неколку реферати. Во нив овие споменици и спомен-обележја, беа третирали како незаменливи историски места, отворени училиници, како „тестаменти“ за поколенијата, објекти кои треба во секое школско лето да бидат планирани и посетувани односно ползувани за наставни цели.

Од страна на учесниците од СР Македонија беа поднесени четири реферати и тоа: „За досегашните искуства во политиката на изградувањето и одржувањето и користењето спомениците и спомен обележјата од Револуци-

јата“ од Перо Коробар; „Проблемот на евиденцијата и планирањето на спомениците на Револуцијата“ од Душан Аврамовски, советник во Републичкиот комитет за култура (Скопје), Проф. д-р Антоние Николовски, поднесе реферат на тема, „Заштитата на спомениците од НОВ и Револуцијата во СР Македонија“, а проф. д-р Војо Кушевски, поднесе реферат на тема: „Можноста и предностите од користењето на спомениците од НОВ и Револуцијата во наставата“.

Актуелните проблеми и задачи сврзани со оваа тематика, во форма на заклучоци, ја имаа својата доминантa во следново:

— да се води сметка (посебно во времето на економската стабилизација) за планско подигање на новите споменици;

— нивното подигнување да биде врз база на претходно изработени програми;

— поконкретно да биде дефинирана нивната намена и функционалност;

— трајноста на меморијалите да се изразува како во квалитетот на нивната изградба, така и во солидната и стручна изведба;

— покрај програмирањето на нивната изградба, програмски треба да биде обезбедена и осигурана и нивното одржување и заштита;

— спомениците на НОВ и Револуцијата, како и другите, треба да најдат свое адекватно место и во едукативниот процес на сите негови нивоа, и особено сред студентската младина.

Значи, треба да се знаат, нашите обврски кон спомениците, што има свое посебно етичко и воспитно значење за сегашните и идните генерации.

Воислав Д. КУШЕВСКИ

ШКОЛА НА МЛАДИ МАРКСИСТИ

За работата на Осумнаесеттата сесија на Школата на млади марксисти „Стив Наумов — Мите Богоевски“

Осумнаесеттата сесија на Школата на млади марксисти „Стив Наумов — Мите Богоевски“ се одржа во Отешево на 7 и 8 јануари 1984 година. Сесијата расправеше по темата „Маркс и современоста“. Со оваа тема Школата се вклучи во одбележувањето на стогодишнината од смртта на Карл Маркс.

Воведно излагање поднесе д-р Ферид Мухиќ, професор на Филозофско-историскиот факултет во

Скопје. Во работата на Сесијата со свои соопштенија учествуваа 120 млади научни работници, асистенти, студенти и ученици од средните училишта во Републикава. Сесијата работеше во две секции. Првата секција работеше на тема „Актуелноста на Марксовата мисла денес“. Кореферат поднесе Мирко Гошевски, асистент на Филозовскиот факултет во Скопје. Со работата на секцијата раководеа Јован Корубин, асистент на Фило-